

SLOVENSKE GLASOVE SLOVENSKI SKUPNOSTI

Tržaški Slovenci bodo v nedeljo ponovno poklicani k volilnim žaram, da se poslužijo ene svojih najvažnejših demokratičnih pravic: volilne pravice. Volivci v občinah Devin-Nabrežina, Dolina, Zgonik, Repentabor in Milje bodo izbirali može, ki bodo za dobo 5 let upravljali občine. Vsi volivci na Tržaškem, se pravi tudi tisti iz tržaške občine, pa bodo s svojim glasom izvolili ljudi, ki bodo sestavljali novi pokrajinski svet.

Ker so našemu listu pri srcu predvsem splošne koristi slovenskega ljudstva v Italiji, smo ob vseh dosedanjih volitvah priporočali, naj slovenski volivci in volivke glasujejo samo za liste in kandidate, ki dajejo najtrdnjše jamstvo, da zagovarjajo in branijo zlasti tiste pravice in koristi, ki so vsem Slovincem skupne. Tako priporočamo tudi danes.

Politični položaj se je, kar zadeva slovensko manjšino na Tržaškem, v zadnjih letih znatno izboljšal. Ustvarili so se namreč pogoji, ki so omogočili, da je že prišlo do več skupnih volilnih nastopov vseh slovenskih političnih skupin, za kar se je naš list vedno zavzemal. Tudi pri teh upravnih volitvah, ki so prav gotovo zelo važne zlasti za okoliške slovenske občine, je prišlo do takšnega nastopa.

Slovenska skupnost se namreč udeležuje občinskih volitev v vseh štirih slovenskih občinah in je prisotna s svojimi kandidati v vseh 24 okrožjih, kjer se voli za obnovo pokrajinskega sveta. Vseh 82 občinskih in pokrajinskih kandidatov Slovenske skupnosti se nadalje predstavlja slovenskim volivcem z enotnim splošnim narodnoobrambnim, gospodarskim in socialnim programom, kar je »dokaz — kot beremo v proglasu na volivce — široke politične enotnosti ter skupnega slovenskega nadstrankarskega prizadevanja v boju za dosego ter zaščito slovenskih pravic ter koristi na Tržaškem«.

Vse dosedanje delo Slovenske skupnosti in njenih izvoljenih predstavnikov dokazuje, da je pot pravilna, da je treba na tej poti samo vztrajati in uspehi ne bodo izostajali.

Na deželnih volitvah v letošnjem maju je Slovenska skupnost gotovo preživela najhujšo preizkušnjo. Izid volitev pa je potrdil, da je to preizkušnjo srečno prestala, tako da je mogla poslati svojega zastopnika v deželni svet. Vsak nepristranski in resnicoljuben človek pa mora priznati, da bi slovenska manjšina v Italiji bila morda usodno prizadeta, če bi ne imeli v tako važni ustanovi, kot je dežela, svetovalca Slo-

venske skupnosti. Samo njegova zasluga je namreč, če je važna institucija italijanske države pričela prvič resno obravnavati slovensko manjšinsko problematiko in je sprejela tudi določene stvarne ukrepe.

Delo in prizadevanja zastopništva Slovenske skupnosti bi bila seveda mnogo bolj uspešna, če bi stranke, ki so sestavile in v rimskem parlamentu izglasovale temeljni zakon dežele — to je njen poseben statut — poskrbele, da bi ta vseboval tudi natančna zakonska določila o pravicah slo-

hodno potrebno, da si izvolimo lastno politično predstavništvo, kajti samo s pomočjo takega predstavništva se naša manjšina more svobodno in, kar je najvažnejše, enakopravno vključiti v igro političnih sil v državi in s tem odločilno prispevati k pravičnemu reševanju slovenskih manjšinskih problemov.

Od dosedanjega vključevanja Slovencev v italijanske stranke in glasovanja za italijanske liste slovenska manjšina ne samo da ni imela nobene koristi, temveč ji je bi-



venske manjšine, kot jih predvidevata na primer posebna statuta za Tridentinsko-Južni Tirol in za Dolino Aoste.

Prav je tudi, da ob tej priložnosti ponovno poudarimo, da stranke, ki imajo svoje zastopnike v rimskem parlamentu, niso poskrbele, da bi z zakonom zagotovile slovenski manjšini takšno zastopništvo v deželnem svetu, kot ustreza številu pripadnikov manjšine. Ker se to ni zgodilo, moramo ugotoviti, da so bile te stranke gluhe in slepe za vprašanja, ki so za slovensko manjšino v Italiji naravnost življenjske važnosti.

Iz vsega dosedanjega političnega dogajanja moremo zato spoznati tole resnico: za narodni obstoj Slovencev v Italiji je neob-

lo to celo v škodo, ker se ni s tem prispevalo k ureditvi odprtih vprašanj, ki so za naš obstoj bistveni.

Slovenski volivci in volivke naj pomislijo, kakšno močno silo bi na primer predstavljali v tržaški občini, če bi vsi enotno glasovali za slovensko listo! Italijanska večina bi morala vse drugače voditi računa s slovenskimi občani, kot ga vodi danes. Slovenski volivci naj ne poslušajo tistih, ki pravijo, da so takšni skupni nastopi nemogoči. Tako namreč govorijo italijanski voditelji, zlasti tistih strank, katere prejemajo glasove Slovencev, s čimer pa si utrjujejo samo svoje strankarske pozicije in

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 22. novembra, ob: 8.30 Poslušali boste. Od nedelje do nedelje na našem valu; 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Slovenske zborovske skladbe; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Beli kit Moby Dick«, povest Hermana Belvilla, Prevod in dramatizacija Dušan Pertot; 3. del: »Skrivnost belega kita«. Igra RO, vodi Lojzka Lombar; 12.00 Slovenska nabožna pesem; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Odmevi tedna v naši deželi, Urednik Mitja Volčič in Dušan Cerne; 15.00 Znani pevci: Connie Francis in Claudio Villa; 15.45 Pevski zbori Furlanije-Juljske Benečije: Goriški polifonski zbor, vodi Cecilia Seghizzi; 18.00 Kino, večeraj in danes; 20.30 Iz slovenske folklorne: Lelja Rehar: »Kikljajo predaia bom za sladko vince dala bom«; 21.00 Vabilo na ples.

♦ PONEDELJEK, 23. novembra, ob: 11.45 Italijanski akvarel; 12.15 Iz slovenske folklorne; 18.00 Znanstveni leksikon; 18.30 Naši mladi solisti 19.15 Plošče za vas; 6. quiz oddaja — pripravil Danilo Lovhečič; 20.40 Peter Iljic Cajkovski: Pikova dama, opera v treh delanjih in sedmih slikah, Orkester Beograjske Državne opere, vodi Krešimir Baranović.

♦ TOREK, 24. novembra, ob: 11.45 Jugoslovanski orkestri in pevci; 12.45 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Italijansko na radiu; 18.30 Sodobna italijanska glasba; 19.15 Pisani balončki, radijski tehnik za najmlajše. Pripravila Krasulja Simoniti; 21.30 Slovenske novele 19. stoletja: Ivan Tavčar: »Kobiljekar«; 22.00 Koncertisti naše dežele: Kitarist Bruno Tonazzi.

♦ SREDA, 25. novembra, ob: 11.45 Ameriški odmevi; 12.15 Podobe iz narave; 13.30 Prijetna srečanja, izbor motivov in izvajavcev; 18.00 Radijska univerza: Branko Pegan: Galileo Galilei: »Galileo fizik«; 18.30 Slovenski skladatelji dvajsetega stoletja: »Skladatelji Anton Foerster«, pripravil Dragotin Cvetko; 19.15 Higiena in zdravje, pripravil Rafko Dolhar; 20.30 Simfonični koncert orkestra »Alessandro Scarlatti« iz Neaplja, Vodi Nino Bonavolontj; V odmoru (približno ob 21.00): Iz pesniških gajev: »Ezra Pound« — pripravil Vinko Beličič. ♦ ČETRTEK, 26. novembra, ob: 11.45 Naš juke-box; 12.15 V Trstu pred sto leti; 17.20 Iz albuma lahke glasbe; pripravila Suzy Rlm; 18.00 Italijansko na radiu; 19.15 Širimo obzorja: Tradicionalne dejavnosti tržaškega gospodarstva: »Ladjedelnice«, napisal Maks Sah; 20.30 »Mesec«, radijska drama, ki jo je napisal Silvio Giovaninetti, prevedla Jadviga Komac. Igra RO, vodi J. Že Peterlin.

♦ PETEK, 27. novembra, ob: 11.45 Mali ansambli; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Bilo je nekoč... Venec pravljice, pripovedk., legend.: »Brata«, Pripravil Jurij Slama; 18.30 Jugoslovanski solisti: Zagrebški kvartet »Pro arte«; 19.15 Poglavlja iz zgodovine slovenske književnosti: Vinko Beličič: »Delo za pesniški almanah: »Kranjska čbelica«; 20.30 Gospodarstvo in delo, Urednik: Egidi Vršaj; 21.00 Koncert operne glasbe. Vodi Ferruccio Scaglia. Sodeluj jo: sopranistka Mergherita Benetti, mezzosopranistka Vittoria Garofalo, tenorist Ermanno Lorenzi in basist Paolo Washington. Igra simfonični orkester Italijanske Radiotelevizije iz Rima. Po koncertu (približno ob 21.45): Misli in nazori.

♦ SOBOTA, 28. novembra, ob: 11.45 Neapeljski motivi; 12.15 Pogled na svet; 15.00 »Volan«. Oddaja za avtomobiliste; 15.30: »Rdeči mak«, dramatizirana zgodba, ki jo je napisal Mirko Javornik. Igra RO režiral Slavko Rebec; 17.20 Drugi Vatikanski koncil. Poročila in komentarji; 18.00 Radijska univerza: Tone Penko: Kraška flora: »Kristusov trn«; 18.30 Glasbena oddaja za mladino, pripravil Dušan Jakomin; 19.15 Družinski obzornik. Urednik Ivan Theuerschuh; 20.30 Teden v Italiji; 20.45 Zbor »Lipa« iz Bazovice, vodi Ubald Vrabec; 21.00 Vabilo na ples; 22.00 Veliki tisti simfonični orkestri. Simfonični orkester Sovjetske zveze, vodi Kviril Kondraschin. Solist: Leonid Kogan Sergej Prokofjev: Koncert za violino in orkester št. 2 v g-molu, op. 63.

TEDENSKI KOLEDARČEK

22. novembra, nedelja: Cecilija, Cilika
23. novembra, ponedeljek: Klemen, Mile
24. novembra, torek: Janez, Ivan
25. novembra, sredo: Katarina, Katja
26. novembra, četrtek: Konrad, Rado
27. novembra, petek: Benard, Vaelrija
28. novembra, sobota: Jakob, Radivoj

Polom etatistično-birokratske teorije in prakse v Jugoslaviji

V Ljubljani je bil te dni VIII. plenum centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije, na katerem so razpravljali o vlogi in pojmovanju komunistov v sedanjih gospodarskih in družbeno-političnih dogajanjih. O tem je imel zanimivo poročilo predsednik ideološke komisije CK Stane Kavčič.

Stane Kavčič je v svojem predavanju udaril po ostankih dosedanjega državnega birokratizma v Jugoslaviji in se odločno zvel za novi sistem samoupravljanja. Izjavil je med drugim: »Gospodarski pojavi so bili drugačni od naših predvidevanj, predvsem na tistem področju, se pravi v razširjeni reprodukciji, ki je še najbolj pod vplivom državne oblasti in najmanj pod vplivom neposrednih proizvajalcev. Take administrativne, etatistične »prekoračitve investicij« so bile na vseh ravneh od uprav do podjetij, prek občin, okrajev do republike in federacije. Še najmanj jih je bilo v tistih delovnih organizacijah, kjer je najbolj razvito delavsko samoupravljanje. Naloga predstavniških organov od federacije do komun in delovnih organizacij je — in to je tudi že deloma napravljeno — da z ustreznimi ukrepi spravijo v sklad z intencijami družbenega razvoja tudi gibanja v razširjeni reprodukciji.«

Ob vsem tem je Stane Kavčič poudaril, da v idejnem pogledu vsi ti dogodki na področju razširjene reprodukcije zelo jasno govorijo, da gre za popoln krah tiste etatistično — birokratske teorije in prakse, ki se je na tem področju še v precejšnji meri vzdržala vse do danes. To je dokaz, da na stari način ni mogoče več uspešno voditi razširjeno reprodukcijo. To kar se je dogodilo letos, je torej labodji spev dosedanjega sistema investiranja. To je idejna in politična zmaga samoupravljanja in afirmacija neposrednih proizvajalcev, ne

VOLITVE NA JUŽNEM TIROLSKEM

Upravne volitve na Južnem Tirolskem so prinesle marsikatero presenečenje, obenem so pa tudi pokazale, kako je usmerjeno javno mnenje, kar bo nekoliko uplivalo tudi na nedeljske volitve v ostalih pokrajinah.

V bocenski pokrajini je obdržala prvenstvo nemška južnotirolska ljudska stranka, ki si je pridobila še en mandat, v primeri z volitvami leta 1960. Poslanskih sedežev ima 16. Če prištejemo še disidentsko »Tirolsko domovinsko stranko« z enim izvoljenim poslancem, dr. Raffainerjem imajo južnotirolski Nemci 17 poslancev. Krščanska demokracija si je osvojila tri sedeže, vse ostale stranke pa po enega, to je osem poslancev. Liberalna stranka, ki ni imela doslej nobenega, si je priborila en mandat. Voivni uspehi dokazujejo, kaj pomeni politična strnjenost južnotirolske nemške manjšine.

V tridentinski pokrajini so zmagali krščanski demokrati s 16 mandati; socialisti imajo tri, socialni demokrati in trentinsko-tirolska ljudska stranka po dva; ostale stranke, med temi tudi komunisti, pa le po enega.

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

samo v enostavni, ampak tudi v razširjeni jeni reprodukciji.«

Stane Kavčič je nato govoril o idejnih zaključkih, ki iz tega izhajajo ter o nekaterih slabostih in zmotah v idejnem delu komunistov.

Stane Kavčič je tudi polemiziral s tistimi komunisti, ki še zagovarjajo stara etatistično-birokratska pojmovanja.

Na plenumu so tudi sklenili, da bo v marcu prihodnjega leta v Ljubljani peti kongres Zveze komunistov Slovenije, na katerem bodo skušali razčistiti nekatera aktualna vprašanja.

Slovenski škofje na koncilu

Po »Družini«, verskem listu slovenskih katolik, ki izhaja v Ljubljani v 65.000 izvodih, povzemamo:

Dne 26. okt. so se slovenski škofje v koncilski dvorani drugič oglasili. Tokrat v osebi ljubljanskega nadškofa dr. J. Pogačnika. Tudi na ta zbor so bili koncilski očetje zelo pozorni in svetovna javnost ga je močno opazila. Seveda pa ne smemo misliti, da je prispevek slovenskih škofov na koncilskih debatam omejen le na ta dva dosedanja nastopa. Vedeti moramo, da mora vsak škof osnutke pošteno študirati in pismeno dajati opombe. Pozitivno smo zvedeli tudi to, da je že na prejšnjem zasedanju mariborski škof imel pripravljen za ekumenizem zelo važen govor. V njem je namreč predlagal, naj bi katoliška Cerkev pravoslavnim vrnila tiste relikvije svetnikov, ki so zaradi turške ali kake druge nevarnosti, pa tudi zaradi nasprotij, ki so povzročala in poglabljala nesrečni razkol, prišle v arznihih dobah na Zahod. Vemo, da je sv. oče Pavel prav v zelo važni točki — vrnitev glave sv. Andreja! — to dejansko storil. Pa tudi dr. Jože Pogačnik, tedaj samo še namoljni škof, je imel pripravljen govor že za drugo koncilsko obdobje. Pa je časa za oba govora manjkalo. Razen tega pa moramo upoštevati, da so slovenski škofje povezani z drugimi jugoslovanskimi škofi v škofsko konferenco, in tem konferencam je s tem koncilom dan spet večji poudarek. Jugoslovanske škofje pa je bilo v koncilski dvorani slišati razmeroma kar velikokrat. Zlasti so bili opaženi nastopi predsednika jugoslovanskih konferenc zagrebškega nadškofa dr. Fr. Šeperja in pa skopljanskega škofa dr. Sm. Čekade. Glede daljnosežne uporabe narodnega jezika v liturgiji je npr. prav jugoslovanski zgled mnogokrat precej odtehtal.

Navedimo vsebino koncilskega govora ljubljanskega nadškofa kar no govoru, ki ga je imel po vatikanskem radiu 31. okt.

V tem radijskem govoru nadškof svojim rojakom v slov. domovini najprej izraža sočutje zaradi nesrečnih poudarov, in sicer v imenu vseh slovenskih škofov, ter poziva naj verniki, kolikor le morejo, lajšajo ponesrečenec gorje. Potem nadškof povzema vsebino 13 osnutkov o »Cerki v današnjem svetu« ter preide na njegovo 4. poglavje in pravi:

»O tem poglavju se prav zdaj živahno razpravljata na koncilu. Toda o tem poglavju boste slišali prihodnjič. Uvod v 13. osnutek govori o tem, kako Cerkev preiskuje znamenja časa. Nekatera znamenja govore o Božji prisotnosti v svetu, druga o Božji »odsotnosti«. Znamenja časa so Božji glas, ki govori človeku na tem svetu. V zvezi s temi znamenji današnjega časa so v koncilski dvorani padle ostre besede o ... ateizmu. Slovenski škofje na so tu ponovili načelo pokojnega Janeza XXIII., da naloge koncila niso sodbe in obsodbe, temveč dušnopastirska obnova Cerkev. Cerkev mora konkretni današnji svet reševati. Brezverni žive tudi v zahodnih deželah... Potrebno je — smo poudarili — da se uveljavi socialni nauk Cerkev, zakaj le pravočasne socialne reforme morejo preprečiti nadaljnje revolucije. Prav tako smo povedali, da se je treba povsod držati nauka Janeza XXIII. o narodnih manjšinah. Pravičnost zahteva, da manjšinam pustimo nemoten jezikovni in kulturni razvoj in le s svojimi vrednotami se mora manjšina vključiti v harmonično sožitje z narodom, med katerim živi.«

„NONA“ NA DRSALKAH

»Katoliški glas« ni bil nikdar prav trdnost na nogah v političnih zadevah. Temu je verjetno vzrok med drugim to, da ni političen, ampak vsaki list, za kar se ob vsaki priložnosti sam proglašajo, in da se zato počuti na političnih tleh približno tako, kakor bi se počutila kaka »nona« na drsalkah na umetnem drsališču. Za njene padce pa vendar ne ni kriv led, ampak ona sama, ki se je podala na njega.

Na tak led se je podal »Katoliški glas« s tem, da se je obregnil ob ideale odporiškega gibanja. Uredniki in dopisniki »Katoliškega glasa« lahko imajo o njih kakršnokoli mnenje, toda obdržati bi ga morali zase. Udarjati v listu po idealih odporiškega gibanja in jih označevati za lažne pomeni hudo žalitev milijonov evropskih ljudi, ki so vstali v odporu proti nacističnemu zverinstvu in povezali svoje sile, neglede na svoj svetovni nazor, v skupnem boju, ki je dobil naziv Rezistenca. V tem boju so bili po vsej Evropi, od Norveške preko Nemčije, Poljske, Holandije, Francije do Italije, Jugoslavije in Grčije povezani katoličani, protestanti, pravoslavni, jehovci, komunisti, socialisti, socialni demokrati, liberalci in še mnoge druge svetovnonazorske in politične skupine. To odporiško gibanje ni nikjer predstavljalo ene same stranke in tudi ne na Slovenskem, kjer je imelo od vsega začetka značaj koalicije in ga je dejansko obdržalo do konca, saj je v odporiških bojnih skupinah sodelovalo naše ljudstvo množično in to ljudstvo gotovo tedaj po večini ni bilo komunistično. To je dokazoval tudi križ na spomeniku pri Sv. Križu pri Trstu. Bojevalo se je za osvoboditev svoje domovine in v trdnem upanju, da bo prišlo hkrati s svobodo zanj tudi lepše in pravičnejše življenje ter gospodarski napredek. Ti ideali niso bili lažni, ampak realni in so odgovarjali dejanskemu teženju in razpoloženju naših ljudi na Primorskem in vsega slovenskega naroda.

V Italiji in še marsikje drugje v Evropi so ideali Rezistence še danes visoko v časti. Italija ima tudi poseben državni praznik na čast odporiškega gibanja. Proslav se udeležujejo državni poglavar in najvišji predstavniki vlade, parlamenta in tudi Krščanske demokracije, ki je (skupaj s komunisti in drugimi gibanji) sodelovala v odporiškem gibanju, v enotnih osvobodilnih odborih. Žaliti odporiško gibanje in njegove ideale pomeni danes ne le zaslepljeno vztrajanje pri zgrešeni medvojni politiki (ali so se morda SS-ovci borili za prave ideale ali njihovi zavezniki?), ampak tudi žalitev načel in idealov italijanske u-

stave in države, prav istih, katerim se imamo Slovenci tukaj zahvaliti za tiste pravice, ki jih uživamo. Če bi odločali tisti (fašisti), ki so med vojno sodelovali z Nemci in ki danes v Italiji obrekujejo ideale Rezistence in ščuvajo k novim nasiljem, bi mi danes teh pravic gotovo ne imeli in verjetno bi tudi »Katoliškega glasa« ne bilo.

Zato je nespametno pisanje »Katoliškega glasa« tem težje razumljivo in vredno obsojbe ter žaljivo za vse tiste množice slovenskih katoličanov, ki so sodelovale v osvobodilnem boju proti nacizmu in fašizmu, za osvoboditev svoje slovenske domovine.

f. j.

JESENSKI IZLET

Mladi prosvetni delavci s Tržaške bodo šli v nedeljo, 29. novembra na celodnevni jesenski izlet. Prvotno so izbrali Vittorio Veneto, ker pa zaradi tehničnih ovir ni tja mogoče, je bil izbran Čedad in Staro gora ter okolica. Tam je dosti kostanja. Med našo pesmijo in razgovori ter ob pečenem kostanju bodo potekali razgovori. Mladina iz naših vasi in iz mesta naj se prijavi čim prej pri odbornikih farne prosvete, ali v ulici Donizetti. Skozi vasi, iz katerih bo več udeležencev, bo vozil avtobus.

Nasvidenje v nedeljo 29. novembra!

Sam proti tiranu

Prejšnjo nedeljo je minilo 25 let, odkar je en sam človek skušal zaobrtni kolo zgodovine v Nemčiji in Evropi. Če bi se mu bilo posrečilo izpeljati njegov načrt, da bi ubil Hitlerja, bi bil morda res milijonom ljudi prihranil trpljenje in tudi življenje. Dogodek je v svetu še malo znan.

Bi'lo je 8. novembra 1939. V slovitih mestnih pivovarniški kleti v Münchenu je Adolf Hitler zbral kakor vsako leto za ta dan okrog sebe na stotine svojih privržencev in nacističnih voditeljev na strankino proslavo. Glavno besedo je imel seveda nacistični diktator sam, ki je celo uro tulil, kako bo rešil svet judovstva in »plutokracije« in povzdignil čisto nemško raso nad vse druge. Njegovo tuljenje pa je bilo tistokrat nekaj krajše kot običajno. Proti pričakovanju je nekam zgodaj zapustil dvorano.

Ostali so pri večih piva še dalje napivali »Führerju« in nacizmu. Natančno osemnajst minut po diktatorjevem odhodu pa je pretresla vso dvorano močna detonacija. Mogočni stebri blizu govorniškega odra so se prelomili kot žveplenke in strop se je vdrl na smrtno preplašene rjavosrajčnike. Precej jih je obležalo pod ruševinami; od teh je bilo sedem mrtvih, ostali pa vsi hudo ranjeni. Tisti pa, proti kateremu je bil atentat naperjen, Adolf Hitler, se je že vozil v dvornem vlaku proti Berlinu. Šele v Augsburgu je zvedel, kaj se je zgodilo v münchenski restavraciji.

S penami na ustih je blazni diktator spravljal v pogon vso svojo tajno policijo. Göbbels je zapisal v svojem »Völkischer Beobachterju«, da je atentat zločinsko delo angleške »Secret Service«. Tuji dopisniki so namigovali, da je uprizoril atentat Hitler sam s svojim »Gestapom«. Po Stalinovem vzgledu da se je hotel iznebiti nekaterih svojih neljubnih sodelavcev. To dom-

Berzanti sprejel

dr. J. Škerka

Predsednik deželne vlade dr. Berzanti je včeraj sprejel deželnega svetovalca Slovenske skupnosti dr. Jožeta Škerka, ki mu je predložil nekaj perečih vprašanj, ki se tičejo slovenske manjšine. Dr. Škerk je deželnemu predsedniku najprej izrekel zaskrbljenost slovenske javnosti zaradi skrčenja programov slovenske radijske postaje v Trstu. Nato ga je seznanil z vprašanjem jusarskih zemljišč, zlasti na področju nabrežinske občine. Predstavniki Slovenske skupnosti je zahteval naj bi deželna vlada posredovala, da bi komisar za likvidacijo jusarskih pravic prekinil svoj postopek, dokler ne bo dežela izdala ustreznih zakonov. Zatem je dr. Škerk obravnaval vprašanja o ustanovitvi stolice za slovenski jezik in književnost na tržaški univerzi in o namestitvi slovenskih uslužbencev v deželni upravi. Zastopnik Slovenske skupnosti se je tudi zavzel, da bi dežela izdajala poleg uradnega vestnika v slovenščini tudi informativni bilten o svojem delovanju, kakor ga že izdaja v italijanščini. Dr. Berzanti je pokazal veliko zanimanje za vprašanja ter obljubil, da jih bo z razumevanjem proučil skupno s pristojnimi odborniki. Zagotovil je, da bo informativni vestnik izhajal vsaj dvakrat na teden tudi v slovenščini.

nevo so pozneje potrjevali tudi nekateri povojni nemški zgodovinarji.

Resnica pa je bila drugačna. Ob isti uri, to je ob devetih zvečer, ko je Hitler zapustil dvorano, so prijeli na švicarski meji pri Konstazi nekega sumljivega človeka brez osebnih dokumentov. V žepih so mu našli nekaj razstrelilnih patron in razglednic iz münchenske pivovarne. Petindvajsetletni mladenič je izpovedal švicarskim stražnikom, da se piše Georg Elser, da je po poklicu mizarski pomočnik, doma pa da je z Bavarskega. Švicarski stražniki so ga vrnili nemški policiji.

Gestapo je kmalu odkril, da je to atentator, in je na vse načine mučil šibkega atentatorja, da bi izdal sokrivce. Elser pa je kljub najhujšim mukam venomer trdil, da je atentat izključno njegovo delo, ker smrtno sovražni Hitlerja. Natančno je tudi izpovedal, kako je atentat pripravil. Že dva dni pred hitlerjansko slavnostjo je zahajal v pivsko dvorano. Sprijaznil se je z natakario, dva velika psa čuvaja si je pa pridobil s hrenovkami. Na predvečer Hitlerjevega govora se mu je posrečilo ostati v pivnici tudi po policijski uri. Natakario je preprosil, da mu pusti prenočiti v poselski sobi, psa pa tudi nista več renčala. Ponoči se je Elser spravil na delo. V debeli podporni stebri je zvrtal luknjo in postavil vanjo peklenški stroj, naravnano na 21. uro 20 minut. Steber je zopet pokril z bršljanom in kljukasto zastavo, da ni bilo ničesar opaziti.

Uro je torej naravnano za dvajset minut prepozno. Ta pomota je rešila Hitlerja in preprečila, da bi zaustavila klanje druge svetovne vojne. Elserja so zaprli v taborišče Dachau, kjer so ga ubili in sežgali v krematoriju nekaj tednov pred zlomom Hitlerjevega Reicha. Do njegove smrti je Gestapo upal, da bo izdal še kaka imena.

SLOVENSKE GLASOVE SLOVENSKI SKUPNOSTI

(Nadaljevanje s 1. strani)

ne branijo ter ščitijo splošnih pravic in koristi slovenske manjšine. To velja tudi za KPI in PSI.

Slovenski volivci in volivke imajo pri teh volitvah edinstveno priložnost, da z glasovanjem za liste Slovenske skupnosti izrazijo svojo odločno voljo po enotnosti, kar je najtrdnjše jamstvo, da se bodo slovenske občine ohranile v domačih rokah in da bo v pokrajinskem svetu prisotno pristno in svobodno slovensko zastopništvo.

DRAGO LEGISA

I Tržaškega

Slovenci, glasujmo enotno!

NAŠI KANDIDATI ZA POKRAJINO

1. okrožje: Legiša Drago, časnikar;
2. » : Terčon Josip, trgovec;
3. » : Flajban Mihael, trgovec;
4. » : Kokorovec Gianni, delavec;
5. » : Starc dr. Milan, zdravnik;
6. » : Valenčič Livio, rad. napoved.
7. » : Bandelj Sergij, uradnik;
8. » : Starc dr. Milan, zdravnik;
9. » : Tomažič Stanislav, trgovec;
10. » : Flajban Mihael, trgovec;
11. » : Mljač Franc, uradnik;
12. » : Logar dr. Aljoša, pravnik;
13. » : Štoka Ljubo, uradnik;
14. » : Simčič dr. Teofil, časnikar;
15. » : Tul dr. Alojz, profesor;
16. » : Simčič dr. Teofil, časnikar;
17. » : Černe Dušan, časnikar;
18. » : Dolhar dr. Rafko, zdravnik;
19. » : Rudolf Saša, uradnik;
20. » : Štoka Drago, uradnik;
21. » : Sosič dr. Milan, inženir;

Devin-Nabrežina: Legiša Drago;

Milje: Lovrečič Danilo;

Dolina: Legiša Drago.

KANDIDATI V DEVINU-NABREŽINI

1. Terčon Josip, trgovec, Nabrežina
2. Briščak Mirko, delavec, Praprot
3. Ferfolja Lidija, visokošolka, Medja vas
4. Floridan dr. Egon, pravnik, Nabrežina
5. Gruden Stanko, delavec, Mavhinje
6. Jež dr. Janko, profesor, Sesljan
7. Kosmina Stanko, trgovec, Nabrežina
8. Kralj Ivo, delavec, Slivno
9. Kuk Bruno, delavec, Praprot
10. Legiša Alojz, delavec, Štivan
11. Legiša-Terčelj dr. Marta, prof., Vižovlje
12. Legiša Drago, časnikar, Devin
13. Logar dr. Aljoša, pravnik, Sesljan
14. Pipan Robert, delavec, Mavhinje
15. Škerk dr. Josip, pravnik, Trnovca
16. Sušteršič Srečko, učitelj, Prečnik
17. Terčon Antek, trgovec, Sesljan
18. Terčon Just, kmet, Slivno
19. Venier Josip, obrtnik, Nabrežina
20. Zavadlav Leopold, upokojenec, Šempolaj

KANDIDATI V DOLINI

1. Tul dr. Alojz, Mačkovlje
2. Kosmač Niko, Zabrežec
3. Žerjal Friderik, Boljunec
4. Lovrečič Danilo, Domjo
5. Zahar Mario, Zabrežec
6. Kocjančič Valentin, Dolina
8. Križmančič Albin, Krogle
9. Jercog Valentin, Dolina
9. Jercog Valentin, Dolina
10. Zahar Roman, Zabrežec
11. Ota Ivan, Krogle
12. Sedmak Ivan, Boršt

13. Jurjevič Zorko, Dolina
14. Zahar Bruno, Boršt
15. Bernhard Edi, Zabrežec
16. Štrajn Josip, Dolina
17. Lovriha Josip, Dolina
18. Šturman Kazimir, Prebeneg
19. Smotlak Ernest, Mačkovlje
20. Ražem Milan, Gročana

KANDIDATI NA REPENTABRU

1. Guštin Mihael, Col
2. Doljak Josip, Veliki Repen
3. Guštin Karlo, Col
4. Guštin Edvard, Col
5. Guštin Emil, Veliki Repen
6. Guštin Ludvik, Col
7. Hrovatič Milan, Veliki Repen
8. Milič Alojz, Veliki Repen
9. Škabar Karlo, Veliki Repen
10. Škabar Karlo, Veliki Repen
11. Škabar Roman, Veliki Repen
12. Zlobec Avguštin, Fernetiči

Kako pravilno voliš

1. Ko greš volit, vzemi s seboj **VOLILNO POTRDILO** in **OSEBNO IZKAZ-NICO** ali kakšno drugo listino s fotografijo (pokojninsko knjižico, potni list, šofersko izkaznico). Osebna izkaznica je veljavna, tudi če je zapadla. Če nimaš dokumenta, lahko glasuješ, ako te pozna kakšen skrutinator.
2. Na volišču ti izroči predsednik glasovnico in svinčnik.
3. Nato greš v kabino, kjer poiščeš **ZNAK SLOVENSKE SKUPNOSTI**, to je **LIPOVO VEJICO Z NAPISOM UNIONE SLOVENA — SLOVENSKA SKUPNOST**. Ta znak prekrižaš, kot kaže spodnja slika.
4. Nato zgrni glasovnico, se vrni iz kabine in jo oddaj predsedniku. Pazi, da glasovnice ne zamažeš, ker je sicer neveljavna. Ako dobiš zamazano glasovnico, jo sam zamažeš ali se kaj zmotiš, jo vrni predsedniku in zahtevaj drugo.

ZAVEDEN SLOVENEK GLASUJE

za

SLOVENSKO SKUPNOST!



VOLI TAKO!



KANDIDATI V ZGONIKU

1. Rebula Ladi, uradnik, Mali Repen
2. Žigon Miro, kmet, Zgonik
3. Grilanc Peter, knjigovodja, Salež
4. Milič Viktor, gostilničar, Briščiki
5. Černjava Alojz, delavec, Gabrovec
6. Vodopivec Just, kmet, Koludrovica
7. Štolfa Karlo, kmet, Salež
8. Doljak Riko, kmet, Salež
9. Milič Dušan, kmet, Zagradec
10. Gruden Zdravko, delavec, Zgonik
11. Štrekelj Dominik, upokojenec, Gabrovec
12. Milič Josip, kmet, Mali Repen

ZAVEDNIM SLOVENCEM IN SLOVENKAM!

Svet Slovenske skupnosti se obrača na vse zavedne Slovence in Slovenke s prošnjo, da bi po svojih močeh prispevali v sklad za sedanje pokrajinske in občinske volitve. Denarne prispevke lahko vsakdo pošlje po poštni položnici na tekoči račun: Trst — Skupna slovenska lista — št. 11/1894 ali pa ga osebno izroči v uradu Slovenske skupnosti v Trstu, ulica Machiavelli 22/II., vsak delavnik od 10. do 12. in od 17. do 19. ure.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V SOBOTO, 21. t. m., OB 20.30 IN
V NEDELJO, 22. t. m., OB 16. URI

V LJUDSKEM DOMU V SV. KRIŽU

Angelo Beolco - Ruzante

LA MOSCHETA

ALI KOMEDIJA O FINEM GOVORJENJU

Gostuje STANE SEVER, prvak ljubljanske Drame.

Ta je naš znak!

Štandrez:**SE EN UDAREC**

Z'oglasni člen 165, ki grozi razlastiti najbolj rodovitne parcele štandreške zemlje, je že dovolj razburil vse naše kmetovavce in tudi našo javnost. Pa to še ni dovolj. Prihaja še ena nevarnost, in sicer glede zemljišč pri letališču, katera imajo naši kmetje v zakupu že dolgo let. Občina je namreč opozorila prizadete, da se prihodnje leto ne bo več obnovila najemninska pogodba omenjenih zemljišč, ker morajo ostati na razpolago za morebitne gradnje industrijskih podjetij.

Pokrajinska zveza neposrednih obdelovavcev in še posebej štandreška, sta protestirali proti tej nameri na goriški občini. Županstvo seveda ni umaknilo svoje namere, ampak je le pojasnilo, da je najemnike že sedaj opozorila, da bodo pogodbe prenehale v novembru 1965, da se bodo posestniki znali ravnati. Če pa bodo po tem datumu zemljišča še prosta, jih bodo mogli obdelovalci zopet vzeti v najem. Tako pojasnilo je seveda malo več kot nič. Nad 30 posestnikov je v nevarnosti, da ne bo več moglo obdelovati dosedanjih njiv pri letališču.

Včeraj dopoldne so se naši kmečki obdelovavci udeležili, skupaj z onimi iz Ločnika in Podturna, protestne povorke zaradi nameravane razlastitve rodovitnih zemljišč v dotičnih krajih. Dolga povorka traktorjev je ropotala po ulici Vittorio Veneto mimo kapucinov po Korzu in ulici Oberdan pred prefekturo. Zastopnike neposrednih obdelovalcev je sprejel prefekt, nato še župan in pokrajinski predsednik. Vsem so izročili odločen protest proti okrnitvi kmečkega gospodarstva v goriški okolici.

PEVSKE TEKME V GORICI

Kakor lansko leto ob Andrejevem sejmu, tako bo tudi letos pevsko društvo »Seghizi« organiziralo tekmovanje pevskih zborov v veliki te'ovadni dvorani v Gorici. Zbori bodo nastopali v soboto, 28. in v nedeljo, 29. novembra. Udeleženi bo deset zborov iz Italije, štirje iz Avstrije in dva iz Jugoslavije.

Slovenski pevski zbori iz Italije so: mešani zbor »Lojze Bratuž« iz Gorice, ki ga bo vodil prof. Ivan Bolčina, moški zbor »Prosek-Kontovel« z dirigentom Ignacijem Oto in zbor »Jacopus Gallus« iz Trsta pod taktirko skladatelja Ubalda Vrabca. Slovenska zbor iz Avstrije sta »Obirsko pevsko društvo« s Koroške in »Jacopus Gallus - Petelin«, katera vodi dr. Franc Cigan. Iz Jugoslavije pa bosta prišla moški zbor »Lipa« iz Ajdovščine in »Komorni moški zbor« iz Celja. Po večini so ti že stari znanci iz lanskega leta, ki so se prav dobro odrezali in upamo, da se bodo letos v plemeniti tekmi še bolj.

—0—

V nedeljo popoldne bo ob 16.30 v Katoliškem domu običajna »Cecilijanka«. Nastopilo bo več pevskih in cerkvenih zborov v proslavo zavetnice cerkvenega petja sv. Cecilije.

KULTURNI STIKI NA MEJI

Prejšnjo nedeljo je bila odprta v Novi Gorici slikarska razstava umetnika Vladimirja Makuca. Predsednik kulturno-prosvetnih organizacij Joško Humar je pozdravil številne goste in občinstvo, ki so si ogledovali z velikim zanimanjem razstavljena umetniška dela.

Vladimir Makuc je diplomiral na Umetnostni akademiji v Ljubljani. Posvetil se je predvsem jedkancam. Studije je nadaljeval v Parizu. Sloves si je pridobil na umetniških razstavah izven domovine, v Luganu in v Aleksandriji.

Pri tej kulturni prireditvi je bil najvažnejši poudarek na obisku upravnih in kulturnih predstavnikov iz obeh Goric. Odprtja so se namreč udeležili goriški pokrajinski predsednik Chientarolli, župan Gallarotti, odbornik De Simone, zastopniki tiska in radiotelevizije. Goriški župan in novogoriški župan dr. Štrukelj sta pri zakuski poudarjala pomebnost in razvoj kulturnih stikov med obema mestoma. Domenili so se tudi, da se bodo v najkrajšem času sestali predstavniki obeh občin k proučevanju medsebojnih kulturnih odnosov.

ZANIMIVO PREDAVANJE

V sredo je imel predavanje v klubu »Simon Gregorčič« pisatelj Alojz Rebula iz Trsta. Govoril je o pesniku Simonu Gregorčiču. Predavanje so poživljale recitacije igra'ca Staneta Saverja iz Ljubljane in pesmi moškega zbora s Poljan.

Prihodnjo sredo bo pa govoril zgodovinar Marušič iz Nove Gorice o goriškem politiku Andreju Gabrščku. Obenem bo v istih klubskih prostorih odprta razstava sloveskega tiska v Gorici iz predvojne dobe.

UMETNIŠKI VEČER

V soboto zvečer smo imeli priložnost poslušati v dvorani kluba »S. Gregorčič« res le glasbeni večer. Nastopili so gojenci Glasbene šole iz Šempetra v orkestralni zasedbi pod vodstvom temperamentnega dirigenta Marijana Koniča. Orkester, sestavljen iz samih mladih moči, šteje 24 članov. Svojo zlitost je zlasti pokazal pri zadnji točki iz Verdijeve opere »Nabucco«, katero je moral ponavljati.

Nastopilo je tudi 19 harmonikarjev, ki so poslušavcem dokazali, da tudi harmonikarski zbor mogočno odmeva. Čudili smo se tudi osmim solistom in solistinjam, dvema iz Trsta, ki so se na klavirju, loku in klarinetu predstavili tako dovršeno, da bi jih mogli poslušati tudi v večji dvorani. Prirediteljem in izvajalcem moramo čestiti! Obžalovati pa je treba, da se tak umetniški večer ni vršil vsaj v večji sosednji dvorani ali celo kje drugje.

UMETNIŠKA RAZSTAVA

Prejšnji teden se je zopet predstavil goriški javnosti domači umetnik Demetrij Cej. Svoja dela je razstavil v prostorih »Kluba Simon Gregorčič« na Verdijevega Korzu 13. Slikarska razstava bo odprta od 11. do 18. novembra.

Demetrij Cej se je udeležil že mnogih razstav doma, po gornji Italiji in tudi v sosednjih državah, v Gradcu, Beljaku, Celju, Kopru, Novi Gorici in drugod. Po sodbah umetnostnih ocenjevalcev je Cej zasidran v ekspresionizmu in v abstraktnem občutju, vendar pa občutimo po to umetniško tančico skrito realnost. Njegov napredek je pokazala nova razstava umetniških del.

Rupa:

ZNAKI KRIZE

O odpustih delavcev iz tovarn slišimo po vsej naši okolici. Bojimo se pa, da bo do

12 Goriške

nečesa podobnega prišlo tudi pri nas. Kartonažna tovarna, ki pravzaprav izdeluje kovčke in škatle iz stisnjene lepenke, ne obratuje več s tako polno paro kot nekoč. To se pozna zlasti po smrti dosedanjega lastnika, ki se je poleti ponesrečil. Obrat vodi dalje njegova družina. Zdaj se pa sliši, da nameravajo novi lastniki tovarno prodati. Poprej pa da bodo odpustili še precej delavcev. To bo spet udarec za našo vas in okolico, ker je vendarle tudi nekaj naših ljudi imelo kruh in zaslužek v tovarni.

Pevma:**SMRT UGLEDNE ZENE**

V ponedeljek popoldne so se naši zvonovi spet žalostno oglašali. Pokopavali smo 77-letno gospo Kati Brezigar, vdovo Murovec. Že dolgo let so jo okoličani poznali kot lastnico gostilne »pri Kati« v začetku vasi, kjer so se domačini in meščani radi zbirali pri balincanju. Zadnja leta je prenesla svojo obrtnico v popravljeno poslopje pri pevmškem mostu, kjer je tudi bila v starih časih priljubljena krčma.

Rajna Kati zapušča dva sinova in hčer Cvetko, ki vodi novo gostilno. Družini izražajo sosede in znanci svoje sožalje.

PODGORA

Večkrat se je že, tudi od drugih strani, poudarjalo, da se občina premo malo briga za naše ceste. Vaščani ugotavljajo, da je za glavno cesto še nekaj skrbi in je še razmeroma v dobrem stanju, stranske so pa kar zapuščene. Posebno spodnji konec tam za šolo je zares žalosten. Ceste niso samo razdrapane, marveč tudi polne nesnage in ropotije. Za tak industrijski kraj, kot je naš, bi se pač spodobi, da bi imel nekoliko drugačno lice.

Morda pa je tudi zunanja zanemarjenost kraja v kaki zvezi s pojemanjem dela v naših tovarnah. Začasno so odpusti iz službe sicer ustavljeni, toda govori se, da bodo po Novem letu prišli še drugi na vrsto, ker je še vedno nakopičenega dosti nerazprodanega b'aga v skladiščih. Pri morebitnih novih odslovitvah upamo, da bodo tako sindikati, kakor vodstvo tovarne zares pravično upoštevali tudi dejansko gospodarsko stanje delavstva. Kakor smo že pisali, se je marsikomu dobro stoječemu posrečilo prinesiti izkazilo, da nič ne poseduje in je tako osta' v službi; reveži pa na cesti.

—0—

CECILIJANKA

V nedeljo bo ob 16.30, kakor vsako leto, revija pevskih zborov v Katoliškem domu, že več let znana pod imenom »Cecilijanka«, v čast zavetnice cerkvenega petja sveti Ceciliji. Nastopilo bo devet pevskih zborov, med temi tudi dva mladinska iz Standreže.

Vsako leto vzbuja ta nastop cerkvenih in svetnih zborov veliko zanimanje, ker dokazuje, kako se njih kvaliteta vsako leto postopoma dviga. Za razvoj glasbene kulture na Goriškem so ti nastopi velikega pomena, zato vabimo vse ljubitelje lepega petja, da se udeležijo tega koncerta v velkem številu.

—0—

PROMOCIJA

Pred štirinajstimi dnevi je promovirala na leposlovni fakulteti tržaške univerze gospodična Anica Sturm iz Gorice. Predložila je disertacijo iz zemljepisne stroke. Nova doktorica poučuje na slovenski srednji šoli v Gorici. Čestitamo!

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Prva letošnja premiera

Slovenskega gledališča

Slovensko gledališče v Trstu je objavilo svoj letošnji repertoar in tudi že pričelo z njegovo ureditvijo. Pred nekaj dnevi so lahko gledali Goričani premiero Beolco-Ruzantejeve veseloigre »La Moscheta« ali komedijo o finem govorjenju, v soboto in nedeljo pa so bile predstave namenjene Opencem, pa tudi okoličanom.

Tu ni mesto, da bi podrobneje analizirali celotni letošnji repertoar gledališča in ga skušali kritično vrednotiti. To bomo lahko storili pri posameznih premierah, ko bodo in kadar bodo prišle na vrsto. In če naj danes omenimo vtis iz prve predstave v letošnji sezoni, bi rekli, da smo imeli priliko gledati predstavo, ki jo je Jože Babič odlično zrežiral in so jo člani gledališča zaigrali zelo dobro ter da je še posebej igra dobila svoj kvaliteten poudarek zaradi neprekosljive igre gosta ljubljanske drame Staneta Severja.

Manj kot nad igro pa smo bili navdušeni nad izbiro dela samega. Italijanska starejša dramatika in še posebej novejša je resnično bogata. Po svoji tematiki je silno obsežna, po svoji problematiki živa in aktualna, po svoji etični globini včasih naravnost presenetljiva. Zdi se nam, da bi bilo mogoče v tem bogatem repertoarju najti marsikaj mnogo bolj zanimivega in marsikaj mnogo bolj kvalitetnega in umetniško zrelega od Moschete. Gotovo ni lahko sestavljati repertoar takega gledališča, kot je Slovensko v Trstu. Ozirati se je treba na okus tukajšnjih ljudi, na tradicijo slovenskega gledališča na Primorskem, na zahteve novega časa, na nove generacije gledavcev, pa tudi na starejše generacije, ki še vedno tvorijo jedro gledališkega občinstva, in predvsem na poslanstvo slovenskega gledališča v Trstu. In če prav vse to vpoštevamo, se nam zdi, da ni »Moscheta« dobro izbrano delo, pač pa je v italijanski dramatik nešteto dram in komedij, ki ti prej in bolj odgovarjale gornjim zahtevam.

Pokojni Modest Sancin je z veliko ljubeznijo in z obilico dialektalnega znanja ponašil to komedijo. Držal se je originala in je iskal odgovarjajoče besede, fraze in primere v naši govorici. V prevodu je včasih mogoče kak stavek ali izraz povedati lepše, ne da bi se oddaljili od originala. Tu se zdi, da je prevajavec mestoma iskal še »krepkejših« izrazov. Dramaturg se je odločil za najbolj grobi naturalistični dialekt. To se nam ne zdi posrečeno odločitev.

Najprej narečna govorica sama: uporabljali bi jo tedaj, kadar bi igrali delo, ki se res odigrava na naših tleh, se pravi na tleh ljudi, ki takó govorijo. V primeru »Moschete« bi se morda prej odločili za bolj arhaično govorico, če je sploh to potrebno. Posebej se nam zdi malo umestno igrati prav to delo v narečju, ko gostuje najboljši slovenski igravec in zahtevati od njega, da skuša ujeti ton vulgarne govorice. Kajti govorica v igri je bila le preveč ponižana v vulgarne. To ni bila tista naša lepa dialektalna govorica, ki poje po vaseh, ampak že iskana v najbolj prostaški in grob izraz. Pravim tedaj, ali ne bi bilo bolje izbrati sijajno priložnost, ko gostuje tako odličen slovenski odrski umetnik kot Sever, da bi nam zaigral v tisti lepi pojoči slovenski knjižni govorici, katere mojster je prav on. Vsi bi prisluhnili z večjim užtkom lepoti besede. Mnenja smo torej, da ni umestno siliti za vsako ceno v narečje, ko da treba, posebej pa še ko zaradi gostovanja ni smiselno.

Delo samo je to, kar pač je. Ima lahko svoj pomen v razvoju italijanske dramatike, toda gledališče, ki hoče posredovati slovenskemu občinstvu italijansko dramatik in obenem opraviti svoje kulturno poslanstvo med nami, bo seglo po drugih italijanskih delih, ki so prežeta s plemenitejšo idejo kot pa je »Moscheta«, ko je govora le o nenasitnosti človeškega gona. Menda kdo ne bo trdil, da je tako delo napredno. Zdi se, da spada kvečjemu v zelo reakcionaren spored, če v tem sporedu predstavlja skupno sam samo nekaj dram določeno gledališko književnost. Če bi hoteli prikazati pomen »Moschete« v starejši italijanski književnosti, bi se nam zdelo mnogo bolje odigrati le kak del te komedije v izboru.

Komedija taka kot je, je namreč razvlečena. Dejanja ni praktično nobenega. Domislice, ki naj bi bile smešne, se ponavljajo.

Toda z igravsko odrske plati je bilo delo zelo dobro uprizorjeno. Že prostor sam je scenograf ing. arhitekture Niko Matul odlično ustvaril. Postavil je igravcu tipično srednjeveško cestno križišče s značilno podobo hiš in domov.

Jože Babič pa je kot režiser razpелjal igro pod oboki in balkoni s finim posluhom za odrski učinek. Dal je življenju ritem, ki je povsem odgovarjal dolgočasju in napetosti, igrivosti in strasti.

Največji poudarek večeru pa je dal gost, Staneta Sever. Gledali smo ga že v najrazličnejših vlogah. Drugo za drugo je preraščal, dokler se ni povzpел v vrh odrskega oblikovavca in najboljšega slovenskega gledališkega umetnika. A če je ustvaril na tej poti nešteto najrazličnejših likov, ki niso bili malo podobni postavi kmeta Zgagara v »Moscheti«, je zdaj presenetil ne samo po govorici, da se je človek spraševal, kako neki je mogel tako zelo prisluhniti in ujeti njeno melodijo, ampak je tudi ustvaril postavu, ki te vsak trenutek znova osvaja: njegov smeh in njegov čbup, ko bi hotel samega sebe pojesti, njegova veselost in njegova spokornost, v vsem Severu prepičta tako, kot more samo velik gledališki umetnik. Kljub vsemu pa nam je žal, kot smo rekli prej, da ni mogel zaigrati nekaj, ko bi mogel preliti v lik vso globino svojega izraza, širino svoje inteligence, odigrati nekaj, kjer bi mogel priti do izraza božanski žar umetnika, ki ga nosi v duši. A tudi tako je lahko naše občinstvo spoznalo, kako ustvarja velik odrski igravec.

V ostalih vlogah so še nastopili: Alojz M'č kot Matevž. Odlikuje ga živahen temperament, lepa odrska dikcija in bo brez dvoma skušal še bolj poglobiti svojo igro.

Zlata Rodoškova je ustvarila lik zapeljive Lucije in je našla v njem vse odtenke od ljubeznivosti do ostre zavrnitve, navhianosti in prevzetnosti.

Tudi Danilo Turk je imel v Toninu hvaležen lik, ki ga je z velikim užtkom oblikoval. Soseđa Leli Nakrstova je s skopimi krikli in vriskimi učinkovito poudarjala razpoložensko situacijo. Prolog je zelo posrečeno pripovedoval Silvij Kobal.

J. P.

KOROŠKI ŠTUDENTJE SO IGRALI V TRSTU

V dvorani Marijinega doma v Rojanu je bila v nedeljo popoldne privlačna prireditve. Gostoval je oder slovenskih študentov s Koroškega »Mladje« z Moliérovo komedijo »Scapinove zvijače«, v režiji Erika Prunča.

Igra je bila podana živahno in sproščeno ter je doživela lep uspeh pred polno dvorano. Razpoloženje je dvigal tudi godalni kvintet »Veseli študentje«.

Gostje so popoldne ponovili igro v Bazovici.

NOV TOMIZZOV ROMAN

Pistelj Fulvio Tomizza je izročil žaložniku Mondadoriju roman, ki ima začasni naslov »La finta battaglia« — Lažna bitka. Roman bo izšel maja v Mondadorijevi zbirki italijanskih pripovednikov.

V isti zbirki bodo izšla pozneje v istem zvezku Tomizzova dela »Materada« — »Dekle iz Petrovie« in še neobjavljena povest »Gozd akacij«, ki sestavlja njegovo istrsko trilogijo.

BABEL JE BIL USTRELJEN

Agencija Tass je objavila, da slavní ruski pisatelj Isaak Babel ni umrl od pomanjkanja v enem izmed Stalinovih koncentracijskih taborišč, kamor so ga baje poslali po obsodbi na osnovi lažne obsodbe. Bil je namreč ustreljen. To se je zdaj odkrilo. Isaaka Babela so že pred časom rehabilitirali, vendar pa niso objavili podrobnosti o njegovi smrti. Izmed del Isaaka Babela je najbolj znana knjiga »Armada na konjih«.

PRVA NAGRADA SLOVENCU

V soboto so odprli v Tokiu četrto mednarodno bienalo grafike in razdelili nagrade. Veliko mednarodno nagrado z zneskom 300 tisoč jenov je dobil za tri grafike slovenski umetnik Andrej Jemec. Na bienali razstavlja 88 umetnikov iz 44 držav. Razstavljenih je skupno 521 grafik.

Pisma uredništvu

Osamljeni otrok

V »Glosah« v eni zadnjih številčk vašega cenjenega lista sem bral o tem, da se je vpisal letos v prvi razred slovenske osnovne šole v Rojanu en sam slovenski otrok. To me je presunilo in mi dalo razmišljati. Kako je to mogoče? Doslej smo vedno smatrali Rojan za mestni kraj, kjer je še dosti Slovencev. Naši stari ljudje lahko še pomnijo čas, ko so v Rojanu Slovenci še prevladovali in ko je veljal Rojan za slovensko predmestje Trsta. Ali mogoče, da so zdaj tam Slovenci skoraj že izumrli, v toliki meri, da morejo poslati v šolskem letu 1964-65 enega samega slovenskega otroka v prvi razred svoje osnovne šole. Preko radia in tiska slišimo večkrat o pevskem zboru v Rojanu. O katoliški slovenski prosvetni dvorani, o rojanski Marijini družbi itd. Je torej vse to le nekaj navideznega? Nekaka fata morgana? Ali hodijo ti ljudje pet in nastopat v Rojan od drugje, iz drugih mestnih okrajev ali morda iz naših kraških občin? Ali pa se za tem dozdevno slovenskim procejem skriva klavarna slovenska nezavednost, ki bo pustila, da bo rojanska slovenska šola propadla zaradi pomanjkanja slovenskih otrok? Vsekakor ta rec ni v čast Rojančanom slovenskega rodu. Rekel bi celo, da jim je v hudo sramoto. Odslej bo zame pojem Rojan identičen s pojmom izgubljene postojanke slovenstva, izgubljene zaradi nezavednosti, oportunizma in strahopetnosti tamkajšnjih Slovencev.

Tembolj pa moram občudovati tiste, ki kljub temu vztrajajo v tako klavrnem, malodušnem okolju, in zlasti starše tistega edinega slovenskega otroka, ki obiskuje letos sam prvi razred rojanske šole. Najbolj pa moram misliti ravno na tistega otroka. Ne vem, ali je deček ali deklica. Toda pogosto si ga predstavljam, kako gre v šolo in iz šole sam. Ali ste kdaj pomislili, kaj pomeni hoditi v šolo, pa ne imeti sošolcev? Človek se vse življenje spominja svojih sošolcev in sošolk, še v poznih letih življenja ve povedati toliko zabavnih dogodivščin z njimi in toliko njihovih paglavščin in prigod. Vse življenje jim ostane blizu, skoraj kakor bratom in sestram. »Ta je bil moj sošolec ali sošolka«, pomeni isto, kot s tem sem dobro znan, to je moj prijatelj ali ta mi je intimno blizu. Vsega tega pa ta ubogi rojanski otrok ne bo poznal. Nikoli se ne more pogovoriti z nikomur o tem, kako je bilo v šoli, nikoli ne more nikogar vprašati »kaj smo vzeli v šoli«, če je sam to pozabil, nikoli se ne more z nikomur nasmejati kakih dogodivščin v šoli ali pozabavljati na »strogega« učitelja ali učiteljico. Vedno je sam in ta osamljenost ga bo spremljala vse življenje. Nikoli ne bo mogel reči: To je bil moj sošolec ali sošolka v osnovni šoli. Nikoli ne bo mogel z nikomur objati lepih spominov na šolske dni v osnovni šoli.

In ko to razmišljam, se mi tisti otrok zelo, zelo zasmili, obenem pa me prevzame še tem večja ogorčenost in celo stud nad tistimi nezavednimi starši slovenske krvi v Rojanu, ki so iz lastne nezavednosti, oportunizma ali bojazljivosti (brez podlage, ker vendar ne živimo več pod fašizmom), obsodili uboga otroka na osamljenost, oropali pa tudi svoje otroke brezskrbnih in poetičnih dni v slovenski prvi šoli ter jih prisilili v to, da pobajajo tujo šolo, kjer morajo že v nežni mladosti počiti svoje bistvo in izkrivljati nežni pogajek svoje osebnosti. Prilagam 1000 lir in vabim tudi druge zavedne Slovence, da priložijo svoj prispevek, da boste razveselili tistega otroka za sv. Miklavža ali za Božič s kakim darilcem, kot dokaz, da le ni tako osamljen.

Slovenec

Se v tem letu bodo začeli posnemati film po drami Edwarda Albeeja »Kdo se boji Virginije Woolf?«, v katerem bo igrala vlogo živčne alkoholikine Marthe Elizabeth Taylor.

Salvador Dali išče kakega režiserja, ki naj bi prikazal njegovo življenje v filmu. Pogaja se s Fellinijem in Antonionijem.

KNJIGA O SVETI DEŽELI

Papež Pavel VI. je sprejel v avdijenco patra Karla Gasbarria, urednika dnevnika »Osservatore Romano«, ki mu je izročil svoj prvi izvod knjige »La terra Santa« — Sveta dežela — ki vsebuje nad 300 fotografskih ilustracij. Knjiga, izdana na spomin papeževnega potovanja v Sveto deželo, je izšla pri založbi Arte e Fede.

GOSPODARSTVO

Kmetijska kriza v komunističnih državah

Slaba žitna letina 1963 je prisilila vodstva komunističnih držav, da so uvozila mnogo živil, posebno krušnega žita: Kitajska je uvozila žito iz Francije in iz Kanade, Bolgarija, Češka, Ogrska in Vzhodna Nemčija iz Kanade, Sovjetska zveza pa iz ZDA, Kanade in Avstralije ter Romunije. Slednja je prodala Sov. Rusiji 4 milijone stotov pšenice in je edina med komunističnimi državami, ki je lani krila svoje potrebe.

Kaj pa letošnja žetev? Letos je žetev izpadla skoraj slabše kot lani. Letni primanjkljaj krušnega žita se bo še povečal. Izjema je le na Poljskem, kjer so že ukinili prisilno kolektivizacijo in se prehranbene razmere začenjajo boljšati. Komunistični režimi pripisujejo neuspehe različnim činiteljem: Romunija — tudi ta je letos na slabem — trdi, da je bilo premalo strojev; še tisti, ki jih imajo so se slabo uporabljali. Ogrska se pritožuje nad pomanjkanjem strojev in nadomestnih delov; isto trdijo v Bolgariji. V Sov. Rusiji tožijo, da so bili vodilni kadri nepripravljeni, kmetje pa brezčutni. Vse mogoče navajajo za opravičilo, a očitnega vzroka nočejo videti: delovno ljudstvo, posebno pa kmetje, postaja brezčutno, ker ni svobode dela in zaslužka. Ogrski komunistični časopis »Elet es Irodalom« je skušal dognati vzroke kmečke apatije in je priobčil nekaj kmečkih mnenj. Eden je rekel: »V starih časih, to je pred kolektivizacijo, sem bil gospodar treh ha zemljišča. Oral sem, sejal, plačal davke in ves pridelek je bil moj. V kolhozu so mi sedaj dodelili v obdelovanje tudi 3 ha, a moj je le manjši del pridelka. Vprašujem se, ali je to socializem?« — Drugi kmet je izjavil: »Ni tako važno vprašanje dobička ali zaslužka, važnejša je moralna stran.

SET IN CENA KORUZE

Skupnost držav, ki tvorijo SET, je glede krušnega žita več kot avtarkična, kar pomeni, da tega pridelka pridelava dovolj za kritje notranjih potreb. Italija krije sama svoje potrebe, Francija pa s svojim viškom pšenice krije primanjkljaje Nemčije in Beneluksa. Drugače pa je s krmilnim zrnjem, zlasti s koruzo.

Srednji letni primanjkljaj krmskega zrnja v SET-u znaša okoli 120 milijonov stotov. Zato ni nič čudnega, če je bil stavljen predlog, da bi s politiko cen pospeševali pridelovanje krmskih žit in omejevali pridelovanje pšenice. Ta predlog predvideva povišanje cene koruzi za 20 lir pri kg. Ostale države SET-a so naklonjene predlogu, le Italija je proti. To stališče uradne Italije pa je naletelo v Italiji sami na ostro kritiko, kar je umljivo. Vsi kmetje, ki pridelujejo koruzo samo za prodajo, so za zvišanje cene; vsi pa, ki kupujejo koruze za krmo, so proti povišanju cene. Slednji predstavljajo večjo gospodarsko silo in enako tudi njihov razlog: če bo koruza draga, bo drago tudi meso. Vprašanje mesa pa je danes v Italiji zelo važno.

Vprašanje cene koruze še ni končno rešeno in mogoče se bodo odločili za kakšno vmesno rešitev.

Nekoč je bil kmet proizvajalec, ki je ustvarjal, kot član kolektivne farme pa je danes navaden hlapec. Komunistične države bodo torej morale tudi letos uvažati krušnega žita.

In kaj je, če ni dovolj žita? V tem slučaju ni mogoče razviti perutninarstva ne prašičereje in ne pitanja živine. Nujna posledica je pomanjkanje mesa, mleka, masla in masti.

DESETLETNICA ZAKONA 480

Pod »zakonom 480« razumemo ameriški zakon, ki urejuje prodajo ameriških kmetijskih odviskov. Ta zakon je bil odobren leta 1954, torej obhaja svojo desetletnico.

Po omenjenem zakonu so ZDA »prodale«, v resnici skoraj darovale za 11 milijard in 400 milijonov dolarjev raznega za Amerikance odvečnega kmetijskega blaga. Zgornja vsota pomeni 7 tisoč milijard lir, kar se piše takole: 7.000.000.000.000. Blaga pa je toliko, da ga odvažajo dnevno po 5 ladij po 10.000 ton. Vse nakladajo v ameriških pristaniščih.

V 10 letih obstoja zakona je bilo žita in žitnih mok za 4830 milijonov dolarjev, bombaža za 1185 milijonov, olj in maščob pa za 1000 milijonov dolarjev. Največ blaga je dobila Indija (3830 milij. dolarjev), potem Pakistan in na 3. mestu je RAU — Združena arabska republika.

ZDA darujejo večino dotičnih kmetijskih odviskov, ostalo pa prodajo za valuto države kupovalke. Ta valuta pa ne gre iz države, marveč služi za različne podpore.

POLDRUGI MILIJON STOTOV DETELJNE MOKE

Na toliko cenijo letošnjo francosko proizvodnjo deteljne moke. Leta 1960 je znašala proizvodnja 700 tisoč stotov in se je dvignila na lanskih 1.200.000 stotov. Deteljna moka je zelo važna krmska snov za sestavo umetnih krmil, več ali manj za vse

živali od perutnine in kuncev, pa do prašičev in goved. Posebno važna je za rejo mladih živali, ker vsebuje mnogo lahko prebavljivih beljakovin, ki pospešujejo rast. Seveda za pitanje živine je deteljna moka predraga.

MINNESOTA 3

Tako se imenuje nova prašičja pasma, katero so vzgajali strokovnjaki za živino na univerzi v Minnesoti — ZDA. Za vzgojo nove pasme so križali križance 8 pasem: angleških, francoskih, ameriških in kitajskih. Posebna značilnost nove pasme je izredno dolgo okostje in zelo malo mastno meso, kot je pač sedaj moderno. Nekaj prašičkov te pasme je že v prodaji, seveda v ZDA. Za kakšnih 10 let se bo ta pasma gotovo pojavila tudi v naših krajih.

SVEŽE JAJCE PROTI REVMAATIZMU

Neki ameriški zdravnik je ugotovil, da ima prehrana velik vpliv na razvoj revmatizma, katerega pospešuje ali zadržuje. Otroci, ki ne uživajo jajc, so bolj podvrženi revmatizmu. Kakor hitro otroci začnejo dobivati jajca, se bolezen zmanjša. Omenjeni zdravnik meni, da proti revmatizmu učinkujejo fosforne tolšče iz jačnega rumenjaka. Potrdilo te domneve dobimo iz preiskave krvi revmatičnih: ta vsebuje zelo malo fosforovih lipidov (= tolšč).

Torej: Revmatični uživajte več jajc!

OBVESTILO KMETOVALCEM NA TRŽASKEM

Od ponedeljka, 16. t. m. dalje, sprejema Kmetijsko nadzorništvo za podelitev prispevka za nakup sledečih odbranih semen povrtin: graha — vrste (mali provencal — čudežni — laxton's progress — senator); nizkega fizola — vrste (zgodnji mali beli kok — top krop in ciper); nizkega fizola za luščenje — vrste (nizki borlottino iz Vigevana); nizozemskega motovilca debelega semena; paradiznikov — vrste zgodnji Normande; solate — zavite vrste tržaške za rez; špinace — vrste (originalna Viking — Noorman izboljšana — Candy) in redkvice — vrste (Saxa — Gondry okrogla rdeča pol dolga ter non plus ultra).

Prispevek dobijo tisti vrtnarji, ki pridelujejo povrtino za tržišče; ne bodo vzete v poštev prošnje tistih obdelovalcev, ki gojijo povrtine za domačo uporabo.

Ravnotako so pričeli v ponedeljek 16. t. m., razdeljevati brezplačna nakazila vrtnarjem in cvetličarjem za dodelitev proti parazitarnih in protiglivičnih sredstev, kot sta geoeptaklor in brazikol.

Znaki zastrupljenja pri domačih živalih

Danes imajo kmetje mnogo opravka z različnimi strupi, katere uporabljajo kot zaščitna sredstva, da obvarujejo rastlinstvo pred škodljivci. Naš kmet je zelo pazljiv pri uporabi sredstev, ki imajo na ovoju opozorilo z mrtvaško glavo in zato v naših krajih ni mnogo slišati o posebnih zastrupljenjih. Ne zavedajo pa se naši kmetje, da lahko učinkujejo kot strupi tudi DDT, gammezani in še druga sredstva, ki nimajo na ovoju mrtvaške glave. V majhnih količinah te snovi ne škodujejo, v večjih pa lahko tudi povzročijo smrt. Poglejmo n. pr. zaščitna sredstva za žito. To zavarujemo pred molji in žužki s tem, da mu primešamo DDT v obliki »fitogamma cereali« ali z gammezanom »ceregamma« ali s kakšnim podobnim. Če uporabimo tako zaščitno žito za človeško prehrano, ga operemo in posušimo ter peljemo v mlin. To žito nima več nobenega strupa. Če pa krmimo tako žito perutnini, prašičem ali drugi živini, ne da bi ga oprali, pride s krmo v telo

tudi nekoliko zaščitnega sredstva. Majhna količina tega sredstva ne škoduje zdravju. Če pa nadaljujemo s krmiljenjem in morda še povečamo krmni obrok zaščitnega žita, potem pride v živalski želodec več zaščitnega sredstva. Ker tega sredstva organizem ne more redno odvajati, se zbira v jetrih in lahko nastane hudo zastrupljenje in končno lahko nastopi tudi smrt. Organizem se skuša rešiti tujih snovi — in tudi strupov — z izločanjem mleka, žolča, odpadkov in posebej s sečjo. Če pa je zastrupljenje hujše, začne žival hujšati, postane zbirčna — skoraj kapriciozna, nemirna, razburljiva. Pri začetku se pojavi na glavi tresenje mišičevja, ki se potem razširi po vsem telesu. Kaj je živali, nam točno pove samo preiskava — analiza mleka ali seči. Zato je potrebno poklicati živino-zdravnika.

Živali pa se lahko zastrupijo tudi z drugo krmo in ne samo z neopranim žitom, ki je bilo zaščiteno pred škodljivci.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

TUDI V ITALIJI VERSKI POUK

»V starih pokrajinah niso poznali verskega pouka v šolah. To je bila posledica ločitve Cerkve od države. Odkar so leta 1870 italijanske čete vkorakale v cerkveno državo

134.

Dr. E. BESEDNJAK

ter zasedle Rim, je papež v znak protesta odrekel priznanje novi državi ter se zaprl v Vatikan.

Zdaj pa izjavlja prosvetni ministredr Giovanni Gentile, da je on, ki je že od leta 1907 branil veronauk v šoli, prepričan, da more samo ono ljudstvo postati veliko in samo oni narod močan, ki ima verski svetovni nazor.

Da se to doseže, je treba otroke poučevati v verskih naukih. Minister Gentile pravi, da sicer ni aktiven katoličan, da pa vendar spozna, da je treba deco vzgajati v verskem duhu. Ker eden izmed temeljnih vzrokov, da je nastalo razsulo v duhovih Italije, je ravno to propadanje in omalovaževanje verske vzgoje.

Zato hoče prosvetni minister predložiti zakon, da se obvezno poučuje veronauk. Starši, ki bodo želeli, da se njih otroci ne udeležujejo veronauka, bodo morali pismeno prositi za oprostitev.

Napovedani zakon je tudi izšel, in sicer za stare pokrajine, ravno tako kot za nove. V naših krajih je bil veronauk vselej obvezen in grozila je le nevarnost, da se zakon Italije razširi k nam.

Ko je Mussolini vpeljal zakon k nam, so ljudje smatrali to za dobroto, ker se dosežanje stanje ni spremenilo. Toda ugodnost je bila le kratkotrajna, kajti kmalu je izšel zakon o italijanski šoli z veronaukom v ita-

lijanskem jeziku. To je bilo nasprotno Cerkvi in naravni pravici otrok, ki se morajo versko vzgajati v materinem jeziku.

Toda nadškof Sedej si je znal pomagati. Zapovedal je duhovnikom in župnikom, naj prenehajo z veronaukom v šoli in ga prenešajo v cerkve. Tu naj veronauk predavajo otrokom v slovenskem jeziku in ob koncu leta naj otroci polagajo izpite ter dobe spričevala.

Za vse to delo so fašisti napisali na knežadškofijsko palačo v Gorici: »A morte Sedej« ali v slovenskem prevodu: »Smrt Sedeju«. Napis je Sedej pustil skozi leta nespremenjenega in kdorkoli je prišel v Gorico, ga je videl.

Organizacija sodnikov Julijske krajine je 1. januarja 1923 odposlala Mussoliniju spomenico, v kateri zahteva, da se nemudoma odpravi na sodnijah slovenski jezik. Da bo zvedelo naše ljudstvo, s kakšnimi sodniki smo imeli opravka v naši pokrajini, pričujemo v izviru spis.

Italijanski čuvarji pravice pripovedujejo Mussoliniju, da mora Trst štiri leta po odrešenju priznavati še vedno slovenski jezik na sodnijah. »Pred letom 1890 se nobenemu niti ni sanjalo, da bi se moglo na sodnji v drugem jeziku razpravljati kakor izključno v italijanščini.«

Sodniki poročajo Mussoliniju, da »so se leta 1883 razsodbe celo v Cerknem proglašale v italijanskem jeziku. Štirim ali petim slovenskim odvetnikom, ki jih je podpirala avstrijska vlada, se je posrečilo doseči priznanje slovanskega jezika na sodnijah Julijske krajine.«

Slovenski »odvetniki se predrznejo sedaj zahtevati, da se razpravlja celo danes na sodnijah v italijanskem Trstu v slovenskem

jeziku. In to samo zaradi tega, ker so še v veljavi avstrijske naredbe, izdane iz sovrastva do Italijanov.«

»Tržaški sodniki so upali, da se nemudoma po odrešenju iztrebijo vsi tuji jezik iz sodnijskih dvoran. Čimprej je treba napraviti konec jezikovni zmede, ki žali narodni čut vse Italije. Neobhodno je potrebno, da se uvede na vseh sodnijah Julijske krajine izključno italijanski jezik. Ta potreba je upravičena iz zgodovinskih, narodnih in političnih razlogov.«

To je v bistvu vsebina spomenice zveze sodnikov Julijske krajine, ki je bila za Mussolinija merodajna. Sodnikom se moramo zahvaliti za razmere, ki vladajo še danes po padcu fašizma na naših sodnijah. Kdaj bo rimska vlada razveljavila fašistične zakone?

DEŽELNA IN OBČINSKA ZAKONODAJA ODPRAVLJENI

Na seji ministrskega sveta dne 4. januarja 1923 je stavil Mussolini predlog, naj se raztegnejo na naše kraje vsi občinski in pokrajinski zakoni, ki veljajo v stari Italiji. Ministri so predlogu pritrdili.

»S tem so razveljavljene vse naše postave, na katerih so slonele občine in dežele. Naši župani se bodo morali pokoriti novim zakonom. Našega starega deželnega zbora in odbora ni več« — so napisali naši listi.

Vodstvo Kmetijskih in delavskih zvez je sklenilo, da mora poslanec Šček nastopiti pri vladi proti krivicam, ki so jih vladni organi zagrešili v zadnjem času. Dne 4. januarja 1923 je obiskal tržaškega prefekta Crispo-Moncado in mu predložil sledeče pritožbe:

1. Izrazil je ogorčen protest proti dejstvu, da je deželni komisar dr. Pascoli odpravljal slovenski pouk v deželni gluhošolnici. Deželni komisar nima pravice do takih ukrepov, na njegovo osebo pada odgovornost za to nečloveško ravnanje.

(Dalje)

BITKA PRI SISKU

9.

I. STEKLASA

Spočetka on kar ni mogel verjeti, da so Turki že tako blizu, ker mu o tem ni bilo nič javljeno. Ko pa je zvedel za nevarnost, se je takoj odpravil z 200 kranjskimi in 100 koroškimi konjeniki in je prišel že 18. junija v Eggenbergov tabo. Turjaški je takoj spoznal položaj vojske in je zahteval, naj takoj udarijo na Turke, ker primanjkuje vojakom hrane. Sam je bil v taki denarni stiski, da si je moral izposoditi nekaj stotin goldinarjev za mezdo vojakov; po dva goldinarja na konjenika. K sreči so drugi poveljniki poslušali Turjaškega in odrinili 19. junija proti Sisku. Pri Brezovici so se pokazale prve turške čete, katere so naši popolnoma premagali. Nato so se utaborili pri Novem gradu, kamor je imel priti tudi Jurij Zrinjski, ki pa je bil še zadržan.

Krščanska vojska je imela 12 poveljnikov in komaj 4000 mož. S to četo so si upali kristjani napasti vso turško vojsko 30 tisoč mož!

Med vsemi junaki je razen Andreja Turjaškega najbolj slovel Adam Ravbar, kranjski glavar konjenikov, katerega opeva tudi slovenska narodna pesem kot junaka. Vsemu slovenskemu narodu je bil v tistih časih še v dobrem spominu Andrej Eberhard Ravbar zaradi njegove telesne moči in dolge brade. Narodna pesem pozna zato tudi njegovega potomca kot posebnega junaka in ga poziva na boj proti turškemu paši. On pa:

»Stopi gori v svoje line
do gospeje Katarine.
Dve nedelji bodi zdrava,
da jo s pašo zaigrava.«

Po tedanji navadi je imel vsak velikaš nekoliko oboroženih mož v svojem gradu. Kadar jih je potreboval kaj več, jih je nabrajal med svojimi podaniki. Narodna pesem poje, kako so hlapci

brž obrzdali svoje konjiče in zdirjali do zelene Save. Pri Črnučah ni bilo mostu, ampak brod s katerim so prevažali ljudi. Takrat je bila voda visoka in brodniki so počivali. Ravbar pa je moral s svojo vojsko naprej proti beli Ljubljani. Po dolgem prigovarjanju se odloči brodar Andrej za prevoz, ko mu je Ravbar obljubil »svitile zlate« in turške jašpre. Po narodni pesmi:

»Ravbar kliče tu brodnike
pod Črnučami voznike:
Le na noge, le vstanite,
nas prek Save prebrodite!
Kmal' brodniki zakrmili,
so Bogà lepo prosili,
da b'jih zdave še vozili,
turške jašpre si služili.«

Ravbar jo urno mahne proti beli Ljubljani, kjer vzdrami zaspale meščane. Ljubljanskim gospem, ki so hotele z zlatom in srebrom odkupiti svoje može, pa odločno odgovarja, da zdaj ni časa za podkupovanje, ampak za vojskovanje. Turčin je blizu meje in če pade Sisek bo padla tudi Ljubljana, zato morajo biti vsi pripravljeni na vojskovanje. Ravbar pravi:

»Gospe, tih' in mamke,
potrpite malo samke.
Zdaj ni časa podkup'vati,
sila se je vojskovati.
Boben zdaj mu zaropče,
ga preslišat' ni mogoče.
Ravbar si vojakov zbere,
dol pod Sisek z njimi vdere.
Tolk' je Turka na terišču
kol'kor mravelj na mravljišču.«

Okoli majhne siške trdnjave se je zares vse trlo sovražnih Turkov. Sisek bi bil gotovo zgubljen, če se ne bi bila krščanska vojska tako hitro napotila na pomoč.

ŠPORTNI PREGLED

Zmagovavci na športnem tednu „Bora“

Prinašamo, kot najavljeno v zadnji številki, izide posameznih tekem na letošnjem drugem športnem tednu SZ Bor v Trstu. Zdi se nam vredno, da ostanejo zabeleženi v spomin na to nadvse lepo športno manifestacijo njene mladine, za katero ima posebne zasluge kot organizator Bojan Pavlič.

PANINSKO-ORIENTACIJSKI POHOD

V zelo neugodnih vremenskih razmerah je sedem ekip od 28 prijavljenih začelo izpred kontovelske cerkve prvo tekmo, ki je vodila mimo Sv. Križa, nabrežinskega vodovoda, miramarske železniške postaje do Kontovela. Najbolje se je odrezala B ekipa PD Cankar v postavi: Jankovič, Pertot in Kufersin. Takoj za njo se je uvrstila 1. ekipa PD Skamperle (Baša ter brata Kravos). Tretja ekipa je bila »A« postava Rodu modrega vala (Pilat in Rupel). Vrstni red: 1. Cankar (37), 2. Skamperle (33) in 3. RMV (28).

Ce ocenimo tekmo z olimpijskimi točkami: 5-3-1, dobimo naslednjo lestvico: 1. Cankar 5, 2. Skamperle 3 in 3. RMV 1.

TEK CEZ DRN IN STRN

V nedeljo popoldne so tekmovalci nastopili po razmočeni progi in proti burji v krosu. Zelo oster je bil boj med Sancinom in Košutom Borisom. Zmagal je prvi s 5" prednosti. Vrstni red: 1. Stojan Sancin (Breg), 2. B. Košuta (Dom) in 3. A. Košuta (Cankar).

Vrednostna lestvica: 1. Breg 5, 2. Dom 3 in 3. Cankar 1.

STRELJANJE

Zaradi izrednega števila prijavljenih so se tekm zavlekale dolgo v noč. Pri moških je dosegel najboljši rezultat član PD Skamperle Lucijan Kovačič, ki je s 83 točkami izenačil višek športnih tednov. Drugo mesto je pripadlo Glavku Švabu, ki je tudi nastopal za svetoivansko društvo. Končni vrstni red: 1. Kovačič L. (Skamperle) 83, 2. Švab (Skamperle) 81 in 3. Babič (Cankar) 80.

Zmaga PD Skamperle tudi pri ženskah. Prva je bila Mariza Strozzi, tretja pa Kolombinova, obe članici tega društva. Vrstni red: 1. Strozzi (Skamperle) 80, 2. Jankovič (Cankar) 67 in 3. Kolombin (Skamperle) 66.

Vrednostna lestvica: 1. Skamperle 14 in 2. Cankar 4.

Sahovske partije so bile zelo napete in dolge (nastopilo je 23 tekmovalcev). Ob koncu sta se na prvo mesto uvrstila kar dva tekmovalca Just Kovačič (Skamperle) in Pino Rudež (SPD), oba z 10 točkami. Na tretje mesto pa Uroš Koren (Rocol) in Aljoša Volčič (Jadran) s 7,5 točke.

Vrednostna lestvica: 1. Skamperle in SPDT 5 in 3. Rocol in Jadran 1.

MED DVEMA OGNJEMA

V finalu pri mladincih sta se spoprijela postava tržaške Olimpije ter moštvo Kras. Prvi, ki so nastopili v naslednji postavi: Mikus, Zahar, Sirec, Kodrič, Frankič, Starec in Ukmar, so bili boljši. Na drugo mesto se je uvrstil Kras, na tretje pa Skamperle.

Pri mladinkah je zmagala postava Galeba (Stenančič, sestre Blažina, Pievič, Suhljan, Menucci in Tretjak) pred postavo PD Cankar in ekipo Slovenske srednje šole.

Vrednostna lestvica: 1. Olimpija in Galeb 5, 3. Kras in Cankar 3, 5. Skamperle in Srednja šola 1.

TROBOJ

Najmlajši so prišli na vrsto v troboju, ki je vseboval poleg skoka v višino z zaletom s čelne strani tudi skok v daljino z mesta in met krogle v tarčo, ki je bila narisana na tleh. Tekmovalci so razdelili v dve skupini. V prvi so nastopali tisti, ki so bili rojeni leta 1952, 1953 in 1954. Med temi se je najboljšega izkazal Klavdij Veljak (Cankar) s 4 točkami. V drugi skupini letnikov 1955, 1956, 1957 in 1958 je najboljšo mesto zasedla Tjaša Pavlič (Cankar). Cankar je osvojil tako drugo (Raubert) kot tretje (Čeh) mesto.

Vrednostna lestvica: 1. Cankar 14 in 2. Skamperle 4.

RALLYE

Avtomobilisti so imeli težko nalogo: v komaj zadostnem času so morali prevoziti po težkih po-

teh do Bazovice, mimo Ključa do Lonjerja ter do stadiona, kje je bil cilj. Med potjo so morali opraviti nič manj kot 22 nalog. Zmagala je »A« ekipa PD Skamperle (Prelec Jože in Rossana) 541 točk. Drugi je bil avto PD Cankar (Antončič in Pertot), tretje mesto je zasedla ekipa Cupin-Marc (Skamperle).

Vrednostna lestvica: 1. Skamperle 6 in 2. Cankar 3.

GIMKANA

Na stadionu so motociklisti tekmovali v spretosti. Najboljši je bil Pavel Hmeljak iz Repna. Drugi je bil Janko Bar (Jadran) in tretji Skabar (Repen).

Vrednostna lestvica: 1. Repen 6 in 2. Jadran 3.

NAMIZNI TENIS

Ta lepi šport je privabil nad 60 tekmovalcev tako iz mesta kot iz okolice. V prvih tekmah je bilo več nepričakovanih izidov. Kocman je takoj porazil Mora (2-0); v tretjem delu je Kovačič premagal Kureta (2-1), Fabjan pa Miliča (2-1). V polfinale so se tako uvrstili kar štirje predstavniki rojanskega Doma. V finalnem srečanju sta se spoprijela brata Košuta. Boris Košuta je porazil Tomšiča (21-16, 21-18), a prej še Mikulusa, Tavčarja A in Tavčarja E. ter Posega. Košuta Edi je izbojeval zmago nad Fabjanom (21-16 in 21-14), a prej je zmagal nad Šibeljo, Sancinom, Dovganom in Kovačičem. Finalno srečanje se je končalo z tesnim 3-2 (21-16, 20-22, 16-21, 21-19 in 21-10) v korist Borisa, glavnega favorita in trenutno najboljšega igralca. Končni vrstni red: 1. Boris Košuta (Dom), 2. Edi Košuta (Dom) in 3. Tomšič (Dom).

Pri mladincih sta se v finalu uvrstila Adrian Tavčar (Dom) in Aldo Moro (Galeb). Prvi je porazil Lavrentija, Žerjalo, Bidovca in Fabjana, drugi pa Maverja in Bojleja. Finalno srečanje, ki je nekoliko razočaralo, se je končalo z zmago domovca z izidom 2-0 (21-16 in 21-10). Končni vrstni red: 1. A. Tavčar (Dom), 2. Moro (Galeb) in 3. Fabjan (Dom).

Pri ženskah sta se najbolje izkazali Miranda Batista (Cankar) in Nadia Švab (Skamperle). Batistova je prej premagala Mijotovo in Kendovo, Švabova pa Bandeljevo, Strgavsovo in Hmeljakovo. Finalno srečanje je bilo zelo zanimivo in razburljivo, posebno še v drugem setu. Zmagala je Batistova z izidom (2-0: 21-18 in 23-21). Vrstni red: 1. Batista (Cankar), 2. Švab (Skamperle) in 3. Colja (Cankar).

Vrednostna lestvica: 1. Dom 15, 2. Cankar 6, 3. Galeb in Skamperle 3.

LAHKA ATLETIKA

PD Cankar je osvojilo največ častnih diplom. Pri moških so bili Sentiakobčani štirikrat prvi (Aleksander Košuta na 100 m v času 11"6, Valter Veljak v metu krogle 11,60 m, v švedski štafeti 400x300x200x100 m v postavi Košuta A., Švab, ter v ekipni lestvici Giacomini in Neubauer), dvakrat drugi in šestkrat tretji. Breg je zabeležil dve zmagi (Stojan Sancin na 1000 m in Mario Rapotec v hoji na 2 km) ter dve drugi mesti. Odlikovala sta se tudi Rocol z eno zmago (Cesar Vojko v skoku v daljino — 6,32 m) in dvema drugima mestoma ter Barkovlje (prva v metu diska).

Letošnji zmagovavci — moški: 100 m A. Košuta (Cankar), 1000 m Sancin (Breg), hoja 2 km Rapotec (Breg), švedska štafeta Cankar, skok v višino Hreščak (RMV), skok v daljino Cesar (Rocol), met krogle Veliak (Cankar) in met diska Fučka (Barkovlje), troboj Furlan (Barkovlje).

Ženske: 100 m Pavlič (Cankar), skok v daljino Pavlič (Cankar), skok v višino Zavadlal (Galeb) in met krogle Pavlič (Cankar). Ekipa (skupno): Cankar.

Vrednostna lestvica: 1. Cankar 51, 2. Barkovlje 17, 3. Breg 16, 4. Skamperle 13, 5. Rocol 11, 6. Galeb 9, 7. RMV 5 in 8. DOM 4.

KOSARKA

V letošnjem sporedu je bila kosarka na vidnem mestu. V finale sta se uvrstila Klub zamejskih študentov ter IV. razred Trgovske akademije. Prvi so porazili naslednje ekipe: Rocol (49-8), Cankar »A« (26-12) in Skamperle (46-26), drugi pa so izbojevali zmago nad ekipama Cankar »B« (32-11) in goriški Dom (24-22). Ekipa Kluba zamejskih študentov je bila vseskozi najboljša in igrav-

ci trgovske akademije so bili izročeni na milost in nemilost razigranim nasprotnikom, ki so nastopili v naslednji postavi: Racman, Bobek, Repinc, Štepančič, Spacal in Milič. Prvi polčas finalne tekme se je zaključil v korist gostov z izidom 27-9. Klub je nato končno zmagal z rezultatom 43-21. Tretje mesto je pripadlo PD Skamperle.

ODBOJKA

V polfinalu moških ekip so se srečale naslednje ekipe: Cankar »A«, Dom iz Gorice, Skamperle ter Barkovlje. V četrt finalu so odpadle naslednje postave: Jadran, Galeb, Dijaški Dom in Cankar »B«. Zelo navdušujoče so bile tudi polfinalne tekme, kjer je Cankar porazil Barkovlje z 2-0 (15-6 in 15-12) in Skamperle goriški Dom z 2-1 (12-15, 15-7 in 15-8). Letos so bili Sentiakobčani izredno močni; imeli so dobre tolkače ter odlične branivce. Svetoivanci so nekoč razočarali ter doživeli grenak poraz: 0-3. Zmagovavci Cankarja so nastopili v naslednji postavi: W. in S. Veljak, Vittez, Neubauer, B. in A. Košuta ter Gombač. Tretje mesto je osvojila ekipa Barkovlje. Seti: 15-10, 15-5 in 17-15.

Pri ženskah sta se ponovno spoprijeli ekipi Cankar in Skamperle. Predvidevanja so kazala, da bodo zmagale Sentiakobčanke, vendar so znale Svetoivance z boljšo igro presenetiti vse in so si zaslužno priborile prvo mesto z izidom 2-0 (15-6 in 15-11). Skamperle je nastopil v naslednji postavi: Svab, Mijot, Hmeljak, Nibrandt, Prelec, L. in S. Barej. Tudi pri ženskah so bile Barkovlje tretje.

Vrednostna lestvica: 1. Cankar in Skamperle 8, 3. Barkovlje 2.

LITERARNI NATECAJ

Prvo nagrado je dobila Helena Trampuž, drugo pa Olga Pavlič, obe članici društva Cankar. Pri slikarskem natečaju nista bili podeljeni prvi dve nagradi, tretje mesto pa si je osvojil Sandi Renko (RMV).

Ce ocenimo vse uspehe, dobimo naslednjo vrednostni vrstni red (v oklepaju število prvih, drugih in tretjih mest): 1. PD CANKAR (13-9-11) 103 točk, 2. PD SKAMPERLE (5-9-6) 58 točk, 3. DOMROJAN (2-3-3) 22, 4. BREG (3-2-0) 21, 5. BARKOV-LJE (2-1-6) 19, 6. GALEB (2-2-1) 17, 7. RCOL (1-2-1) 12, 8. RMV (1-0-2) 7, 9. REPEN (1-0-1) 6, 10. KZS, OLIMPIJA in SPDT (vsí 1-0-0) 5, 13. JADRAN (0-1-1) 4, 14. KRAS in IV STA (obe 0-1-0) 3, 16. SSS (0-0-1) 1.

D. T.

NAMIZNI TENIS V GORICI

Med raznimi športnimi manifestacijami, ki jih je v okviru Memorijala M. Filej organizirala S. Z. Olympia iz Gorice, je bil tudi turnir ping-ponga. Vršil se je prejšnjo nedeljo v prostorih Katol. doma. Tam se je zbralo kar trideset igralcev tega športa, ki ni sicer preveč poznan široki masi, toda je precej razširjen po raznih zavodih. Igralci so tvorili osem ekip: »Dom« iz Rojana, Alojzevišče in Oratorij iz Gorice, Livada iz Gorice, Pevma, Števerjan »Vrba« iz Sovodnje in Vrh, ki so se porazdeljene v dve vrsti vneto borile med seboj za prvo mesto in za vstop v finale. To je uspelo Rojanu in Alojzevišču, ki sta se nato pomerila v finalni tekmi. Zmagal je Rojan z rezultatom 3:0.

Glavni sodnik je bil Finizio Saro iz Gorice, ki je državni zvezni sodnik. Turnir, ki ga je pripravil prof. Kranner, je bil dobro organiziran in številni gledalci so lahko pozorno sledili »beži žgici«.

Tehnični rezultati — A-kolo: Rojan - Oratorij 3:0, Sovodnje - Vrh 3:1, Rojan - Vrh 3:2, Sovodnje - Oratorij 3:0, Rojan - Sovodnje 3:0, Vrh - Oratorij 3:1.

1. Rojan 3 zmage, 2. Sovodnje 2, 3. Vrh 1, 4. Oratorij 0.

B-kolo: Livada - Števerjan 3:0, Alojzevišče - Pevma 3:0, Livada - Pevma 3:1, Alojzevišče - Števerjan 3:0, Alojzevišče - Livada 3:0, Pevma - Števerjan 3:0.

1. Alojzevišče 3 zmage, 2. Livada 2, 3. Pevma 1, 4. Števerjan 0.

Po končanem tekmovalstvu se je v Števerjanu vršilo nagrajevanje zmagovalcev v lahki atletiki in obeh turnirjev. V lahki atletiki je prejel pokal Susič Ivan, ker je dosegel najboljši tehnični rezultat; medalje pa so prejeli: Susič in Bensa D. zlato, Peterin D. in Nanut V. srebrno, Podberšek E. in Vižintin M. bronasto. Za prvo mesto v odbojki je zmagovalno moštvo »Gorica« dobilo pokal Slov. Kat. Prosv. Zveze. Za zmago v ping-pongu pa je Rojan bil obdarovan s pokalom in medaljami.



205. Se pred zimo je MacDonald izpolnil svojo obljubo. Ko je prišel v Lac Bain, je prinesel s seboj Nepeesino fotografijo. Ker ni imel časa, da bi sam obiskal Pierrota, je naprosil trgovca McTaggarta, da pošlje fotografijo staremu lovcu in njegovi hčeri. Dobni MacDonald je ponevedoma zaupal sliko najbolj neprimernim rokam.



206. McTaggart je naskrivaj dolgo ogledoval sliko, ki mu je vlivala vse večjo odločnost. Sklenil je, da ne bo več odlašal, da bo izvedel svoj načrt in pripeljal Nepeesu na svoj dom. Pierrotovo nasprotovanje bo premagal, ne da bi izbral sredstva, pa četudi pride do najhujšega in najgršega načina. Pripravljen je bil tudi na uboj.



207. McTaggart je začel z veliko vnemo pripravljati svoj dom za Nepeesin prihod. Vedel je, kako rada ima snago in red, zato ni skoparil z denarjem. Prezidaval je in belil stene, nakupil je nove zavese, omislil si je celo gramofon. Mislil je na sleherno malenkost, ki bi mogla Nepeesu ugajati, tako je bil prepričan v svoj uspeh.



208. Tudi v Pierrotovi hiši so se pridno pripravljali na zimo in na zimski lov. Nepeesina je pomagala očetu pripravljati pasti, popravljati krplje in šivati zimske mokasine. Dela je bilo veliko in Nepeesina ni imela več časa za sprehode z Bareejem. Baree je ostajal pri njej v hiši, kljub temu, da ga je bil Pierrot že dvakrat udaril.



209. Stari lovec je vedel, kaj dela. Nalašč je vzbujal v Bareejem sovraštvo do sebe. Mislil si je: če bo sovražil mene, bo sovražil vsakega moškega, tudi McTaggarta. Pred vsemi bo branil Nepeesu. Zato tudi ni več vzgajal Bareeja za vprežnega psa. Pustil mu je, da je svoboden tekal naokrog, čeprav je vedel, da ga bodo zimske noči izvabile v divjino.



210. Res je postal Baree v mrzlih nočeh zelo nemiren. Pierrot je vedel, zakaj. Prvi večer, ko je Baree sedel in zalajal v veliki svetli mesec, je to razložil Nepeesu. »Baree je divji pes, na pol volk,« ji je pripovedoval. »Klicu divjine ne bo mogel ubežati. Šel bo v gozdove. Dovoliti mu morava to, ne smeva ga priklepiti. Gotovo se bo vrnil!«